

Két szerb romantikus

JOVÁNOVICS-ZMÁJ JOVÁN (1833—1904):

Dal a dalról

Mikor az első büntől
Az ég fekete lett,
S Édenből az emberi nemzet
Kiűzetett, —
Mint törtszárnyú sasnak
A nagy messzeség,
Oly kegyetlen lett, és
Oly nehéz a lét.
A fájdalom magába száll:
»Jövel te inkább, jó halál!
Hisz ember így nem élhet el:
Üres szív, jéghideg kebel,
És benne felkavart világok,
— Hát feneketlen ez az átok?
A kínok örületbe gyúlnak,
Vagy elvadulunk, mint a dúvad!«

A döbrent lélek szózatátul
Az isten kegyelemre lágyul:
»Akartam, nagy legyen a bűnöd
Büntetése,
De ekkorára nem kellett volna
Szabni mégse.
Eredj leányom, akinél nekem
Nincs tetszőbb még egy!«
És földre szállt a kedves leány,
A Költészet.

S mintha új nap langy sugára
Szállna földre,
Hogy éjt üzzön, s a halotti
Űrt betöltse.
Hol könny járul a panaszhoz,
— A dal írt lel;
Hol a csüggedés letaglóz,
— Dal segít fel;

Hol a jókedv tombol, erjed,
— Dal a szomja;
Mit a szó másképp nem ejthet,
— Dal kimondja;
Hol fogyóban a reménység,
— Dalok őrzik;
Hol hitet sorvaszt a kétség,
— Dal erősít.

Kisgyermeket bölcsejében
Altat anyja,
Szenderül már, zümmös, édes
Dal ringatja.
A dal szebb illatozású,
Mint a rózsa,
A szíveket lágy örömmel
Körülöjja.

Cifraboltú székesegyház,
Hívek töltik;
Énekelnek, s a dal felszáll
A felhőkig.
Mindenünnen száll az ének
Áhitattal,
Osszekapcsolni a mélyet
A magassal.

Halott fölött bűg a gyászdal:
»Béke véled!«
És a sírból cseperednek
Új remények.
Hiszen a sír jobb jövőndő
Bölcső-ágva,
— S a harangszó, hogyha zendül,
Szent dalárda.

Menyegző, itt is dalolnak,
— Félre bánat!
Dal dukál a vőlegénynek
S az arának.
Ifjú pár elé megint dal
Szór virágot,
S idéz nekik, ígér nekik
Boldogságot.

Paraszt szántja falat földjét
Verítékkal;
Nyája mögött görbebotos
Pásztor lépdel;
Szorgos kézzel közöst művel
A kaláka, —
Soknak, egynek, gondnak, kedvnek
Dal a párja.

Könnyes anya messzi fiát
Visszavárja;
Fia hazagondol, s rákezd
Egy nótára,
Száll a nóta, nincsen ami
Útját állja:
»Édesanyám, megölelhetsz
Nemsokára!«

Százesztendős tölgy tövében
Ősz nyirettyűs,
Multat éleszt, dala gyógyír
És nemes tűz.
Hogy áll a szerb, annyi vész bár
Dúlt fölötte, —
A dal óvta, néki hála
Mindörökre!

Hol könny járul a panaszhoz,
— A dal írt lel;
Hol a csüggedés letaglóz,
— Dal segít fel:
Hol a jókedv tombol, erjed,
— Dal a szomja;
Mit a szó másképp nem ejthet,
— Dal kimondja;
Hol fogyóban a reménység,
— Dalok őrzik;
Hol hitet sorvaszt a kétség,
— Dal erősít.
Mert csak szeretet és jóság
Van a dalban;
A hajtása hit-virág és
Remény-balzsam.

Akinek a dalra buzgó
Szíve nincsen,
Számára hiába küldted
Lányod, isten!
Mig az érzőt a boldogság
Alma gyujtja,
Jéggé dermedt dal híján a
Nyomorultja.

Dalhoz fordulj ellenedtől
Bátorságért, —
De vigyázz, sohase legyen
A dal játék.
A dal úgy szép, hogyha tiszta
És úgy ragyog,
Éppen úgy, mint a magosban
A csillagok.

Úgy szép, hogyha nemes célok
Buzogtatják,
Úgy szép, hogyha benne lakik
Az igazság.
Úgy szép, hogyha szívből szökken,
Szívbe árad; —
Az ilyen dal előtt nincsen,
Mi megállhat.
Az ilyen dalt őrizzétek,
Amíg éltek!
Ne gyalázza hazug elme,
Üres lélek!

Ha ilyen dalt megtagadtok
Gyáván, hitlen, —
Oda a föld! — Oda az ég!
Oda minden! . . .

JAKSICS GYÚRA (1832—1878):

I. Este

Árva madárcák, rokonaim vagytok?
Vagy, akárcsak engem, kimartak a latrok?
Vagy megkeserített kínnal a világ, —
S a vállamra szálltok, hogy akiket bántott
Mindenki, legyenek bánatban barátok,
Dúdolva dúlt szívük páros dallamát . . .

Bár a testünk
Csak csipetnyi,
Megéreztük,
Hogy akár te,
Nem fog senki
Úgy szeretni,
Érteni . . .

— Csiu csi!

Drága madárcák, lelkemhez szegődött
Egyetlen társaim, régi ismerősök,
A szívetek áldott, méz a dalotok;
De az én szívemet, az én árva keblem
Jeges gyűlölettel szétzúzták kegyetlen,
S most a szív helyére, im, jég rakodott.

Száz csodákkal,
Kék virággal,
Hímes éggel,
Szép mesékkal,
Karcú lánnyal,
Pilleszárnyal
Szállunk szíved
Megolvasztani . . .

— Csiu csi!

Kicsi madárcák, sok kis érthetetlen!
Elfutottak rég a szép napok felettem,
Megfonnyadt a virág, elfagyott a tő,
De a lelken ott csüng, tört szírom, bús hajtás,
Egy nehéz seb, nehéz, fájdalmas sóhajtás,
Mint egy késő illat, téli temető.

II. Éjfél

... Éjfél van,
Sötét palástban néma isten ő.
E süket perc, e fekete idő,
Mely lelket ringat, csitít, takar.
De micsoda zaj? —
A néma éjfél végtelen ölén,
Mint roppant, borzas, kék hullám-sörény

A tenger csodálkozó tükörén,
Búg, mint a haldokló a vég előtt,
Vagy mint ha mélyről feljajong a föld.
Talán szél viszi szellem panaszát?
Talán a föld átkozza önmagát?
Talán odább fordul tőlünk a menny,
Hogy ne halljon több sóhajt sohasem,
S csillag sír, az ég gyászba öltözik,
És a földtől végképp elbúcsúzik? —
Hát elmegy tőlünk örökre a nap?
Hát nem lesz többé soha virradat?
Hát éj marad
Ezentúl? ...

Lépés kopog.
Hol vannak ilyen halkán utazók?
Nem csenedesebb a lengő levegő.
Megindult volna kint a temető?
Vagy felhők mennek titkon felfele?
Vagy megszakadt egy ember kebele?
Angyal hozott az égről balzsamirt?
Avagy a halál kaszája suhint?
Szeretet jár? ... Vagy gyűlölet oson? ...
Ez a sápadt rém, kegyetlen rokon,
Kiinni ritka öröm-poharunk?
Vagy lassú gyászban közeleg a bűnk,
Hogy arcunk legyen újra csupa könny? —
Vagy halottaink ős serege jön ?

Az ajtó megnyílt...
Oh lélek! oh te drága árny!
Oh boldogságom! oh édesanyám!
Sok ős múltott, el, sok tél, sok tavasz,
Sok volt, be sok a keserű igaz;

Keblem sokat forrt, sokat reszketett,
Sokat tépték szívem az emberek;
Sok volt a bűn és sok a kárhozat,
S a halállal is játszottam sokat;
Sok mérget kellett már felhajtanom,
Sok könny pergett le sovány arcomon...
Anyám, anyám, oh drága árnyalak!
Amióta, anyám, nem láttalak,
Úgy járok én a földön, mint a vak. —
Vagy azt gondolod: »Jól megyen sora,
Hisz hallgatnia nem kell, mint fon a
Pókunk fekete, sorsos fonalat
Az omladozó vén eresz alatt:
— Emberek közt vagy, feleid között.«
De rossz, anyám, az emberek között:
A kárörömmel egy a gyűlölet,
S vele irígység fog testvérkezet,
S a hazugság is őket keresi,
Amerre gonosz fondor vezet;
Árulás, ármány, hitvány szolgálad,
S velük karöltve hitszegés halad.
Anyám, anyám, a világ nyomorú, —
Az élet, anyám, nagyon szomorú.



DONGEN, Kees van: Párisi nő.